

Matanot Laevyonim

רפואה שלמה נורמה בת אודאת

Part 1: Origin and reasons for the מצוה of לאביונים

מגילת אסתר

כַּיְמֵים אֲשֶׁר-לָחוּ בָהֶם הַיְהוּדִים מֵאֲבִיבֵיהֶם וְהַחֹדֶשׁ אֲשֶׁר נִהְפָּךְ לָהֶם מִיָּגוֹן לְשִׂמְחָה וּמֵאֶבֶל לְיוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יְמֵי מְשֻׁתָּה וְשִׂמְחָה וּמְשַׁלַּח מְנוּחַת אֵישׁ לְרֵעֵהוּ וּמִתְּנוּת לְאֲבִינִים:

The same days on which the Jews enjoyed relief from their foes and the same month which had been transformed for them from one of grief and mourning to one of festive joy. They were to observe them as days of feasting and merrymaking, and as an occasion for sending gifts to one another **and presents to the poor.**

Harav Elisha Galiko (student of the BetYosef) explains why the מצוה of לאביונים was instituted as a way of celebrating פורים. He explains that just since the עניים were also saved in the miracle they too have a מצוה of eating a סעודה as a way of celebrating the miracle. Since the poor might not afford the meal, they will not fulfill the מצוה of celebrating the proper way. It is for this reason that all are obligated to give money to the poor so that they too can fulfill the מצוה properly.

ויחיו. ובענין מתנות לאביונים, נראה היות הטעם דכמו שהיו העניים בכלל הנס כך הם בכלל חיוב המשתה והשמחה, זאם אין להם במה ישמחו ויגילו נמצאו מבטלים את השמחה. ולפיכך נתחייבו במתנות לאביונים כדי שיהיה לעניים במה לשמוח. ונמצאו כל ישראל מקיימים מצות שמחת פורים. ולפיכך החמירו ז"ל בענין מגבת פורים שיהיה לפורים עצמו^ה. נמצא שבמצוה זו יש מדרגה גדולה, כי מלבד מצות הצדקה הוא מזכה את אחרים לעשות מצוה כראוי וכדאמרן.

אוצר החכמה

כ"ד תמוז

רמב"ם הלכות מגילה

מוטב לאדם להרבות במתנות אביונים מלהרבות בסעדתו ובשלוח מנות לרעיו. שאין שם שמחה גדולה ומפארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים. שהמשמח לב האמללים האלו דומה לשכינה שנקאמר (ישעיה נז טו) "להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים":

Rambam Halachot Megillah

One should rather spend more money on gifts to the poor than on his Purim banquet and presents to his friends. **No joy is greater and more glorious than the joy of gladdening the hearts of the poor, the orphans, the widows, and the strangers.** He who gladdens the heart of these unhappy people imitates God, as it is written: "*I am ... to revive the spirit of the humble, and to put heart into the crushed*" (Isaiah 57:15).

From the words of the Rambam it seems that the מצוה of מתנות לאביונים was given for the purpose of enhancing the Joy of one's own Purim. Since the order of the day is to be joyous and celebrate, the Rambam says the best possible way to be joyous is by giving to the needy. This will enhance the joy of the giver thus enhance the joy of the day.

It seems that Rav Elisha Galiko and the Rambam are arguing on what the מצוה of מתנות לאביונים is about.

Rav Galiko understands that מרדכי and the sages instituted that everyone must give צדקה this day since the עניים are at a disadvantage of fulfilling the משתה ושמחה properly and the joy must be experienced by them too.

The Rambam on the other hand seems to understand that the מצוה of מתנות לאביונים is in order to maximize one's own joy on Purim. By giving one experiences a unique happiness and fulfills his requirement of משתה ושמחה.

Part 2:

Does an עני have an obligation of giving מתנות לאביונים ?

שולחן ערוך יורה דעה סימן רמח הלכות צדקה

מי חייב בה ומי ראוי לקבלה. ובו ח' סעיפים:

כל אדם חייב ליתן צדקה

אפילו עני המתפרנס מן הצדקה חייב ליתן ממה שיתנו לו

ומי שנותן פחות ממה שראוי לו ליתן בבית דין היו כופין אותו ומכין אותו

מכת מרדות עד שיתן מה שאמדוהו ליתן ויורדים לנכסיו דבפניו ולוקחין

ממנו מה שראוי לו ליתן:

Everyone is obliged to contribute to charity.

**Even a poor man who is himself maintained by
Charity should give a portion of what he receives.**

If one would give less than his due, the Court used to bring pressure to bear and punish him for contempt of court until he would give the amount assessed; and if he persisted in his refusal, they would seize his goods to that amount [in his presence].

שפתי כהן- ש"ך

אפילו עני המתפרנס מן הצדקה כו'.

היינו כשיש לו פרנסתו בלאו הכי דאם לא כן אינו חייב ליתן צדקה

כדלקמן סימן רנ"א ס"ג ומכל מקום מותר לו להתפרנס מן הצדקה אם אין

לו קרן שיוכל להתפרנס מן הריוח כדלקמן סימן רנ"ג ס"ב:

Siftei Cohen-Shach (commentary on Shulchan Aruch)

An עני is only obligated to give charity if he would sustain himself even after giving. If however by giving he would not sustain himself he is exempt from [collecting more in order to give] charity.

וזהנה בשו"ע אור"ח סי' תרל"ד ס"א, חייב כל אדם ליתן (צפורים) שתי מתנות לשני עניים. ועיי' צע"ז סק"א בשם הב"ח, אפילו עני המתפרנס מהלדקה, כמו צד' כוסות של פסח, מכ שאין כן צשאר לדקה שאינו חייב רק פעם אחד בשנה כדי לקיים מצות לדקה כמ"ש ציור"ד סי' רמ"ח ורמ"ט.

משנת יעבץ עמוד מס 38 אור"ח זולטי, יעקב בצלאל בן משה אריה הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

Rav Bezalel Zolty quotes Shulchan Aruch who says On Purim one is obligated to give 2 מתנות gifts. The Ta"z says in the name of his father-in-law the Bac"ח that even an עני is obligated on the giving of מתנות just like an עני is חייב in the פסח on ד כוסות. (Before Pesah an עני would have to collect money for the 4 cups as this is a necessity. So too before Purim he would have to collect money to be able to fulfill this מצוה.) However the עני is exempt from other charity giving during the year (except for a one time minimum amount) since he can not afford to give.

He then quotes a Pri Hadash who argues that there should be no reason to obligate a poor person to give מתנות לאביונים [since the עני is exempt from all other giving of charity throughout the year]. The Chida however argues and holds like the Bach that the עני is חייב.

אמנם הפרי חדש שם כתב, יש מי שכתב שעני המתפרנס מן הלדקה שחייב גם הוא צמתנות לאביונים, ואין לזה טעם, הלא מסתברא ודאי דפטורי ע"כ. ועיי' צרכ"י שם סק"ב, ונראה דברי הב"ח דגם הוא חייב, ודמי לדקה דקוי"ל ציור"ד סי' רמ"ח, דגם מתפרנס מלדקה חייב לתת ממנו שנתנו לו. ודבריו תמוהים, דכא דקוי"ל ציור"ד סי' רמ"ח

משנת יעבץ עמוד מס 38 אור"ח זולטי, יעקב בצלאל בן משה אריה הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

Rav Zolty asks that when Shulchan Aruch in Halachot of Sedakah obligates an עני in giving charity the Shac"ח explains that it's only true if the עני still has enough for his basic needs but if not he is totally פטור (besides the once a year minimum amount). It would seem from the Bach that even the עני who doesn't have the basics is still obligated on מתנות לאביונים. Why is there a difference between regular צדקה and מתנות לאביונים ?

ממנו שנתנו לו. ודבריו תמוהים, דכא דקוי"ל ציור"ד סי' רמ"ח ס"א, כל אדם חייב ליתן לדקה, אפילו עני המתפרנס מן הלדקה, הרי כתב שם הש"ך סק"א, אפילו עני המתפרנס מן הלדקה וכו', היינו כשיש לו פרנסהו בלא"ה, דאל"כ אינו חייב ליתן לדקה כדלקמן סי' רנ"א ס"ג, ומ"מ נותר לו להתפרנס מן הלדקה, אם אין לו קרן שיוכל להתפרנס מן הריוח כדלקמן סי' רנ"ג ס"ב ע"כ. וא"כ הא דכתב הב"ח, אפילו עני המתפרנס מהלדקה חייב צמתנות לאביונים, היינו עני שפטור מליתן לדקה, וכמשי"כ הב"ח להדיא, מכ שאין כן צשאר לדקה שאינו חייב רק פעם אחד בשנה כדי לקיים מצות לדקה, והיינו דמייירי בעני שפטור מן הלדקה, ועל זה כתב הפרי חדש שאין לזה טעם, הלא מסתברא ודאי דפטורי ממתנות לאביונים.

משנת יעבץ עמוד מס 38 אור"ח זולטי, יעקב בצלאל בן משה אריה הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

Rav Zolty differentiates between the 2 מצוות...

אכן צדעת הב"ח נראה פשוט, לחייב מתנות לאביונים צפורים, זה לא מדין חייב לדקה, הלא שהוא ממצות

משנת יעבץ עמוד מס 38 אור"ח זולטי, יעקב בצלאל בן משה אריה הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

That is, the Bach holds that the מצוה of charity, rather it's a fulfillment a מצוה that was instituted to properly celebrate the day of Purim just like reading the Megillah and Seuda and Mishloach Manot are מצוות that were instituted to celebrate Purim. It's similar to fulfilling ones obligation of the 4 cups on Pesah as a way of properly celebrating Pesah itself. So too מצות היום is a מתנות אביונים.

היום של פורים, כמו מלואת משלוח מנות וקריאת המגילה, ואשר ע"כ גם עני המחפרנס מן הלדקה חייב במלואת מתנות לאביונים, כמו שחייב בשאר מלואת היום של פורים, (ועיי' פרי חדש סי' תרל"ה סק"ד, עני המחפרנס מן הלדקה, מסתברא דגם הוא חייב במלואת משלוח מנות.) וכו' דכתב כצ"ח שחייב במתנות לאביונים, כמו שחייב צד' כוסות צפסת, היינו שהרי זה ממלואת היום, כמו ד' כוסות צפסת.

משנת יעבץ עמוד מס 38 או"ח זולטי, יעקב בצלאל בן משה אריה הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

Rav Zolty further explains based on the teaching of the Rambam:
"One should rather spend more money on gifts to the poor than on his Purim banquet and presents to his friends. No joy is greater and more glorious than the joy of gladdening the hearts of the poor, the orphans, the widows, and the strangers. He who gladdens the heart of these unhappy people imitates God, as it is written: "I am ... to revive the spirit of the humble, and to put heart into the crushed" (Isaiah 57:15)."

We see from the words of the Rambam that the purpose of מתנות לאביונים is not only to bring joy to the receiver (as a regular מצוה of צדקה) but rather to bring joy to the giver which is a way of celebrating and being happy on the joyous day of Purim.

According to this understanding, we see that in order to properly celebrate Purim one must give gifts to the poor. Since this is a מצות היום, the Bach

would hold that even a poor person must give since that will bring him joy and thus enhance his שמחת פורים.

ונראה עוד בזה, דכתב הרמז"ם צפ"צ מבי מגילה כ"א, מוטב לאדם להרבות במתנות לאביונים, מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעיו, שאין שם שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים, שהמשמח לב האומללים האלו דומה לשכינה, שנאמר להחיות רוח שפלים, ולהחיות לב נדכאים. הרי מצוה דיוסוד המלואת של מתנות לאביונים צפורה, הוא בכלל מלואת שמחה שיש צפורה שהוא יום שמחה ומשחה, והיינו שלא מקיים מלואת שמחה צפורה, אם לא מאכיל גם לעניים, והרי זה כמו מלואת שמחה צחה, דכתב הרמז"ם צפ"צ מבי יו"ט הי"ח כ"ל, שבכלל מלואת שמחת ההג הוא, להאכיל גם לעניים, ואם אינו מאכיל לעניים, אין זו שמחת מלואת, וא"כ ה"כ במתנות לאביונים צפורה, אין זה חייב מדין לדקה, אלא שהוא ממלואת היום של פורים, והרי זה בכלל מלואת שמחה צפורה, שהוא לא מקיים מלואת שמחת פורים, אם הוא לא מאכיל גם לעניים. ולכן גם עני המחפרנס מן הלדקה חייב במתנות לאביונים, שהרי זה בכלל מלואת שמחה שחייב צפורה.

משנת יעבץ עמוד מס 38 או"ח זולטי, יעקב בצלאל בן משה אריה הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

It seems that this argument between the Bach and Peri Chadash as to whether a poor person is חייב in מתנות לאביונים is based on the previous argument between Rav Elisha Galiko and the Rambam as to why מתנות לאביונים was instituted.

According to Rav Elisha Galiko it's purpose was to fund the עניים so that they can fulfill the מצוה of משתה ושמחה. This is therefore a form of צדקה. Since the Peri Chadash understood like this, a poor person would be exempt from this מצוה like the regular exemption for giving צדקה.

The Bach however held like the Rambam that the purpose was to cause the giver to have Joy. If so, even the poor would be obligated in the מצוה.

Part 3: How much must one give ?

גמרא מגילה דף ז

ומתנות לאביונים. תני רב יוסף: "ומשלוח מנות איש לרעהו" שתי מנות לאיש אחד. "ומתנות לאביונים" שתי מתנות לשני בני אדם.

The mishna mentions: And gifts distributed to the poor.

Rav Yosef taught a baraita that the verse states: (Esther 9:22)

"And of sending portions one to another/Mishloach Manot", indicating **two portions to one person**.

The verse continues: *"And gifts to the poor/Matanot Laevyonim"* indicating **two gifts to two people**.

How do we understand the words "two gifts to two people"?

רש"י

ומתנות לאביונים שתי מתנות לשני בני אדם: די לכל אחד ואחד מתנה אחת
דהא אביונים נמי תרתי משמע:

Rashi explains that it's sufficient to give one "matana/gift" to 2 separate עניים

Part 4: How much is a “Matana/Gift” that one must give?

בן איש חי פרשת תצוה

חייב כל אדם ליתן שתי מתנות לשני עניים לפחות, וכל המרבה ברוך יהיה, והשיעור הוא אם נותן אוכל צריך שיהיה בו ג' ביצים שהם ארבעה וחמשה דרה"ס, ואם מעות שיעור שיקנה שלשה ביצים מפת, ואפילו עני המתפרנס מצדקה חייב במתנות לאביונים והפר"ח פוטר, וכתוב בספר תורה לשמה שיוכל אביון אחד ליתן לאביון חבירו וזה ג"כ חוזר ונותן לחבירו:

According to the Ben Ish Hai one must give each עני at least 3 *beitzim* of bread (around 6 oz.) or the money equivalent.

חזון עובדיה

מן הדין די בנתינת פרוטה לכל אביון... וירא שמים יתן בעין יפה ובספר פנים יפות...

Hacham Ovadia Yosef writes that although a “gift” can be a few small coins, someone with fear of Heaven should give generously.

אור לציון חלק ד

ויראה שנתינה זו תהא נתינה שהעני שמח בהן

וממדת הנהגת חסידות היה מן הראוי ליתן לעני כפי שיעור מה שהוציא על הסעודה.

Hacham Ben Zion Aba-Shaul says that [although he agrees to the amount of the Ben Ish Hai] the gift should be something that would cause the עני to be happy.

He adds that those who conduct themselves with piety should give each עני the amount it would cost them to make a [Purim] Seuda.

Part 5: When is the right time to give מתנות לאביונים ?

ביאור הלכה

לשני עניים - ולא יתן להם קודם פורים דלמא אכלי להו קודם פורים [מ"א בשם המאור] ומנהג העולם ליתן קודם פורים אף דמתנות לאביונים מצותו דוקא ביום פורים צ"ל דע"כ נותן שתי מתנות לאביונים גם ביום פורים וגם יש הרבה עניים החוזרים על הפתחים בפורים [מחצית השקל]:

The Biur Halacha (Chafetz Chaim) says that one must give on the day of Purim itself. He reasons that if it would be given earlier, the עני might use the money before פורים.

כף החיים

מצות מתנות לאביונים ביום ולא בלילה.
ויעשנה אחר קריאת מגילה...

Kaf HaChaim

One must give on the day of Purim, not on the night of Purim. One should give immediately after reading the Megillah in the morning.

Part 6: Can one mail money to an עני before פורים that will be delivered on פורים itself ?

Hint: Something to do with how we understand what the reason for the מצוה of מתנות לאביונים is all about.

(Look back at Part 1 and Part 2)